

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Bilimsel düşünce “inovasyonun” ana rahmidir

İnanç özgürlüğüyle düşünce özgürlüğü alanlarını netleştirir ve birbirlerine baskı yapmalarını engellersek **daha nesnel analizlerle fırsatları belirler, tehlikelerden kaçınabiliriz.** Çünkü maddi ve kültürel zenginlik üretmenin şartlarından birinin de “inançtan düşünceye geçme” olduğunu biliyoruz.

Yaşamı etkileyen karar ve kurumların temel yönlendiricisi birikim, bilinç ve bakış açısı olarak tanımlanıyor. Maddi ve kültürel zenginlik üretmenin gerek şartlarından birinin de “inançtan düşünceye geçme” olduğu biliniyor. İnanç özgürlüğü alanıyla düşünce özgürlüğü alanlarının sınırlarını belirlersek, bu iki alanın birbirlerine baskı yapmalarını sınırlar, her iki alanının da kendi mecrasında akışını sağlayabiliriz. İnanç ve düşünce özgürlüğü alanlarının netleştirilmesi, çevremizi daha nesnel analiz ederek, fırsat ve tehlike analizlerini yapmamızı kolaylaştırır.

Bilimsel düşünce, değişimleri anlamamızın ve alternatif tepki stratejileri geliştirmemizin temel aracı oluyor. Bilimsel düşüncenin önündeki en büyük engel ise siyasi ve hiyerarşik kökenli düşünceler. İçte ve dışta meydan okuyan, değişimlerle yüzleşmeyen toplumlarda, köklü değişimlerin gereksizliğine inanılan kültürlerde “icat çıkaranların görüşleri” gerekli desteği bulmakta zorluk çeker. Böylesi toplumlarda aykırılıklar tehlikeli ilan edilebilir, düşünce kemikleştirilir, yetkiyi elinde tutanların görüşlerine karşı çıkanlara yaptırımlar artabilir.¹

Kendimizle başa çıkmanın en etkili yolu içimize yolculuk yapma, kendimizi sorgulama, karşılaştığımız olay ya da olgular karşısında aklımızı bir inanca, bir ideolojiye, yerleşik doğruya, kalıp düşüncelere teslim etmeden, neden/sonuç ilişkilerini nesnel biçimde analiz yeteneğine sahip olma, yaratmak istediğimiz sonuca bizi götürece en güvenilir yol olur.

DÖNÜŞTÜRÜCÜ İNOVASYON

Bilgi toplumu aşamasının temel eğilimlerinden biri de “dönüştürücü inovasyon”dur. Bu temel eğilim, toplumun bütünü karşılaştığı olaylara, olgulara, malzemelere, oluşumlara “farklı bakmayı” gerektirir. Varsayımlar ve onlara dayalı kuramların insanın kendi zihin

yapısının sonucu olduğunu, geçerliliğini her zaman yitirebileceğini akıldan çıkarmamak gerekir. Bilimsel düşünceden varsayım üretme, zihni model oluşturma ve modeli sürekli sorgulamaya dayanan dinamiğin, inanç alanının mutlak doğrularıyla sınırlanırsa insan düş gücünün inovatif katkısı azalır.

Bilimsel düşünce, bilim uygulamalarını yaygınlaştırmadan, toplumun içselleştirilmesini sağlamadan, yenilik yaratmanın çeperlerini zorlamadan son çözümlemede insan yaşamını kolaylaştırıcı yararlar üretmeden anlamlı hale gelemez. Küreselleşme süreci bilim kuruluşlarının daha fazla özerkliğe, daha az bürokrasiye ve daha çok serbest olmaya ihtiyaçlarını artırıyor. Araştırmacıların daha az memur, daha çok yaratıcı olması sağlanmazsa² inovasyonun toplumun derinliğine kök salması mümkün olmuyor.

SOSYAL ALANI GENİŞLETME VE YAŞAM KOŞULLARINI İYİLEŞTİRME

İnsanlar doğdukları andan itibaren bir aile, sokak, okul, devlet kurumları, dini kurumlar, iş yerle-

ri, eğlence/dinlenme yerleri gibi bir dizi "sosyal alan" içinde yaşamaya başlar. Sosyal alan ne kadar genişlerse, öğrenme alanı da o kadar genişler. Tıpkı mavi baştankara kuşlarında olduğu gibi...

Grup halinde dolaşan mavi baştankaraların 2. Dünya Savaşı sonlarında ağızları alüminyum folyoyla kapatılan süt dağıtım şişelerini gagalarıyla delmeyi kısa zamanda öğrenip, kapı önünde bırakılan süt şişelerini delip süt içtiği gözlemlendi. Tek başına dolaşan ardıc kuşları ise süt şişelerini delmesini öğrenemedi. Bu öğrenmenin sosyalleşme boyutunu gösteren ilginç bir örnek.³

Öğrenme, yaşam sürecinde karşılaştığımız sorunlarla nasıl başa çıkacağımızın araçlarıyla bizi donatıyor. Eğitim ise tükettiğimiz mal ve hizmet alanlarını genişletiyor. İnsanların sosyal alanı genişledikçe, sorunlarla nasıl başa çıkacaklarına ilişkin araçlara ihtiyaçları artıyor. Tüketim kalıplarına farklı ürünler girer, kişi kendisine uygun olanları seçerek "yaşam zenginliğinin" çeperlerini zorlar. İnsanların belli alanlara yoğunlaştığı kentleşme süreci yaşam alanlarını genişlettiği gibi, yaşam koşullarını iyileştirme talebini artırır.

Sosyal alanı genişletme ve yaşam koşullarını iyileştirmenin dışı ve dünyaya açılma artışı var. Dışa açılma, üretilen mal ve hizmetin bulunduğu ülke dışında bütün ülkelerde satılabilir kalite ve maliyete sahip olmasıdır. Dışa açılma, sadece mal ve hizmeti satabilme, dünyaya açılma da başka kültürleri anlayarak, onlarla işbirliği yaparak maddi ve kültürel zenginliğin alanını genişletmedir.

Küresel çağda tehlikeli olan toplumsal algı, "kapalı toplumların" test edilmemiş değerlere aşırı değer yüklemeleri olur. Uzun zaman "kapalı toplum" olarak yaşandığında, kendi yoğurt yeme tarzının en doğru, hatta tek doğru olduğuna inanılır. Bu durum bizi, başkalarının yoğurt yeme tarzlarını yadırgama noktasına taşır.⁴

Bir toplum ne kadar açılır, çok odaklı üretim ve çok kültürlü yönetim aşamasına geçerse, o denli farklı olay ya da olgularla yüzleşir, çeşitliliğin zenginliğini kavrar ve inovatif gelişmeleri yaratma için enerjisini odaklayabilir.

Çağımızı yönlendiren eğilimlerden biri olan "dönüştürücü inovasyonun" toplum tarafından içselleştirilmesi, yaşam tarzı haline getirilmesi için sosyal alanın genişlemesinin önündeki engellerin kaldırılması gerekiyor. Yaşam alanının genişlemesi, yaşam koşullarının iyileştirilmesi talebini yükseltir, talep de kendi arzını yaratarak gelişmenin önünü açar.

GÜVEN YARATAN HUKUK SİSTEMİNİ İÇSELLEŞTİRME

Dönüştürücü inovasyonun rekabet gücü yaratmanın odağına yerleşmesinin bir başka nedeni de, küreselleşmeyle birlikte karşılıklı bağımlılık ilişkileri daha sıkılaştırmış ve süper bağımlılık dönemine geçilmesidir. Artan bağımlılık ilişkilerinin öne çıkardığı temel ilkelerden biri olan "eşdeğerlilik ilkesi" günümüzde ticaretin kalbine yerleşti. Eşdeğerlilik ilkesinin ne olduğunu kavrayabilmek için bir alıntı yapalım:⁵

"Modernleşme, tarımsal ekonomideki geleneksel kurallara dayalı ticaret yerine, eşdeğerlilik ilkesine dayalı ticarete geçmiştir. Malların modern ticaretin konusu olabilmesi için, piyasada çeşitli mal ve hizmetlerin değerinin serbestçe belirlenmesi gerekir. Öyle ki, alışveriş işleminin her iki taraf için verimli olabilmesi, her mal ve hizmetin diğer mal ve hizmetler karşısındaki değerinin bilinmesine bağlıdır... Modern ticaret sisteminin işleme için mal ve hizmetlerin eşdeğerliliğinin yargı organınca, gerektiğinde zorla kabul ettirilmesi gerekir. Bu da, sözleşmelerin herkes için bağlayıcılığı ilkesini getirir. Bu sadece yasalar ve yargı sisteminin modernleşmesini değil, kanun önünde eşitlik ilkesini de beraberinde getirir. Vatandaşların kanun önünde eşitliği ilkesinin kabulü kaçınılmaz olarak bütün siyasal sistemi, devlet organlarının kuruluş ve işleyişini modernleştirir."

Geleceği, piyasa sisteminin "görünmez eli" ile "yönetişimin görünen elini" dengeleyen kuruluşlar, kurumlar, topluluklar ve toplumlar yaratacaksa aklı sadece piyasanın görünmez eline emanet etmemek gerekiyor. Toplumu yönetmenin de kaynak kullanımında çok olumlu etkileri olduğu ortada. Toplumu yönetmenin temel araçları da "işleyen kurumlara" sahip olmak... Kurumların işleyişini düzenleyen, insanların yüz yüze birincil ilişkiler yerine anonim ikincil ilişkiler aşamasına geçilmesiyle mümkün oluyor. Büyüyen ve devasa boyutlara ulaşan kentleşmeye dayanacak olan geleceğin rekabeti ciddi bir hukuk düzenine dayanmak zorunda.

Kentlerde gelişmeye başlayan yaratıcı sektörler hem dışı ve dünyaya açılmayı, hem de karşılıklı bağımlılık ilişkileri "serbest", serbest olduğu kadar "adil" piyasa sistemiyle desteklenmeyi gerektiriyor. Serbest ve adil piyasa sistemi yaratıcı yeniliklerin önünü de açıyor. Bu nedenle, toplumsal düzenin işleyişi, toplumun yaratıcı insanların zihinsel açılımlarını kullanmalarının güvencesi olarak büyük önem taşıyor. Bireylerin, toplulukların ve toplumların rekabette "şans eşitliğini güven altına alan hukuk sistemi" inovasyonun gelişme iklimini yaratmada olmazsa olmaz koşullardan biri oluyor.

Bir toplum ne kadar açılır, çok odaklı üretim ve çok kültürlü yönetim aşamasına geçerse, o denli farklı olay ya da olgularla yüzleşir, çeşitliliğin zenginliğini kavrar ve inovatif gelişmeleri yaratmak için enerjisine odaklanabilir.

KAYNAKÇA:

- 1 Carl Sagan, *Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum İşığı*, Çev. Miyase Göktepeli, TÜBİTAK, s. 249
- 2 Don't Amelang "Yenilikçilik İklimi/ Prof. Dr. Jurgen Miynak'le söyleşi" *Detschland, T 1/2008*.
- 3 Arie de Gues, "Yaşayan Şirket", Çev. Ahmet Ünver, Rota Yayınları, İstanbul 1998, s.174.
- 4 Murat Belge, "Kendimizi Sorgulama Yok", *Radikal* 17.10.1999.
- 5 Ray Huang, *Çin Tarihi/Bir Makro Tarih Yaklaşımı*, Çev. Atilla Sönmez, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s. XIV, xv.
- 6 Clotaire Rapphail, *Kültür Kodu*, Çev. Duygu Dölek, FGP Yayıncılık, İstanbul, Ağustos 2010, s.33.
- 7 Lynn Sharp Paine "Örgütsel Dürüstlük İçin Yönetmek" *HBR Şirket Ahlakı*, Çev. Cernal Engin, MESS yayını, İstanbul, Eylül 2005, s. 88-112.